

УДК
[37.091.12:001.89]:005.336.2(06)

Міністерство освіти і науки України

**ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

Навчально-науковий центр
«Інститут післядипломної освіти та курсової підготовки»
Навчально-науковий інститут фізичної культури, спорту і здоров'я
Кафедра анатомії, фізіології та фізичної реабілітації

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНЕ СТАЖУВАННЯ

**ФОРМУВАННЯ ОСВІТНІХ І НАУКОВО-
ДОСЛІДНИЦЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У
ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ
ОРТОПЕДАГОГІВ, РЕАБІТОЛОГІВ ТА
ПСИХОЛОГІВ**

Черкаси, Україна 23 січня – 10 лютого 2023 р.

Збірник наукових праць

Науково-педагогічне стажування «Формування освітніх і науково-дослідницьких компетентностей у підготовці майбутніх ортопедagogів, реабілітологів та психологів»: Черкаси, Україна 23 січня – 10 лютого 2023 р. - 66 с.

Організаційний комітет

Ілюха Лідія Михайлівна – кандидат біологічних наук, доцент, завідувач кафедри анатомії, фізіології та фізичної реабілітації, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького;

Юхименко Лілія Іванівна - доктор біологічних наук, доцент кафедри анатомії, фізіології та фізичної реабілітації, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького;

Лизогуб Володимир Сергійович - доктор біологічних наук, професор кафедри анатомії, фізіології та фізичної реабілітації, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького;

Коваленко Станіслав Олександрович - доктор біологічних наук, професор кафедри анатомії, фізіології та фізичної реабілітації, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького;

Хоменко Сергій Миколайович – кандидат біологічних наук, доцент кафедри анатомії, фізіології та фізичної реабілітації, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького;

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У РОБОТІ З ДІТЬМИ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ ФУНКЦІЙ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ

Бондар Наталія Василівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри психокорекційної педагогіки та реабілітології

Кількість дітей-інвалідів в Україні з кожним роком зростає, зокрема з порушеннями розумової та мовленнєвої діяльності, зору, слуху, комунікативної поведінки та опорно-рухового апарату. Ці діти є однією з найбільш чутливих категорій суспільства і тому мають труднощі з адаптацією до умов життя, засвоєнням соціальних норм і цінностей. Тому в освітньому середовищі, в якому перебуває дитина (сім'я, навчальний заклад, навчальний заклад для громадян, які потребують соціальної допомоги та реабілітації, тощо), мають бути створені особливі умови для успішної соціалізації особистості.

Відомо, що найефективнішим способом соціального розвитку дитини є гра, оскільки це цілеспрямована, вільна, самостійна, творча діяльність. Тому важливо знати умови правильної організації ігрової діяльності, способи стимулювання ігор та особливості підбору ігор для дітей з руховими порушеннями з метою сприяння їх соціальному розвитку.

Порушення формування діяльності суб'єкта негативно впливають на розвиток гри. Це стосується не тільки вигаданих рольових ігор, а й дидактичної, рухової, музичної та конструктивно-художньої діяльності. Проте повноцінний розвиток повного комплексу дитячих ігор є надзвичайно важливою умовою розвитку особистості, формування пізнавальних психічних процесів, комунікативних навичок, розвитку інших видів діяльності.

Науково-педагогічне стажування

Залежно від рівня ігрової сформованості група дітей з порушеннями опорно-рухового апарату не є однорідною. Багато дітей зі спастичним паралічем не вміють грати в казки, рольові та інші складні ігри. Іноді навмисної суб'єктивної активності взагалі немає, хоча в рухових відносинах пацієнти вільно користувалися руками, а в ранньому віці брали і маніпулювали іграшками.

Провідною діяльністю у дітей, особливо дошкільного віку з порушеннями опорно-рухового апарату, є ігрова діяльність. Ці діти потребують особливого індивідуального підходу та створення умов для їх особистісного розвитку [2].

У процесі занять із дитиною необхідно пам'ятати, що засвоєння навчального матеріалу має паралельно формувати комунікативні якості, збагачувати емоційний досвід, активізувати мислення, проектувати суспільні взаємодії та рухові акти, формувати особистісну орієнтацію.

Саме в грі вони пізнають навколишню дійсність, отримують знання, навички, навчаються. Розвивають сприйняття, мислення, спритність, активність, координацію рухів, формуються навички колективної поведінки, оволодівають естетичними нормами, розвивають усі мовленнєві функції.

Гра – важливий спосіб самовираження дітей, перевірка на міцність, соціально-педагогічна форма життя дітей. Гра – це спосіб пізнати себе, свої здібності, свої обмеження [5].

У дітей з порушеннями опорно-рухового апарату відсутній стійкий інтерес до навчання, низька мотивація. Їм важко сприйняти ідею гри, ігрові сюжети схильні до стереотипів, а рольова поведінка імпульсивна. Погано сформована і кооперативна діяльність, емоційні контакти з близькими дорослими можуть бути порушені, діти недостатньо орієнтуються в морально-етичних нормах поведінки.

Саме в грі вони створюють найбільші корекційні можливості для соціального, особистісного, емоційного та психічного розвитку дитини з церебральним паралічем. За допомогою гри можна коригувати,

удосконалювати та розвивати у дітей найважливіші психофізичні властивості та особистісні властивості людини.

Гра – це діяльність; мотивованість, відсутність примусу; розвиток та корекція психічних функцій та здібностей [1]. Гра як провідна діяльність в дітей із порушеннями опорно-рухового апарату має особливе значення у розвитку рефлексорного мислення, тобто здатність аналізувати власні дії, вчинки, мотиви та співвідносити їх із загальнолюдськими цінностями, діями, вчинками, мотивами інших людей. У грі виникає реальна можливість контролювати те, як виконується дія, що входить до процесу навчання.

Велике значення гра має в розвитку всіх функцій мовлення. У сюжетно-рольовій грі дитина вчиться спілкуватися. У цих іграх вона уявляє себе якоюсь особою - так тренується і розвивається уява.

Слід розширювати та збагачувати досвід дітей з порушеннями опорно-рухового апарату, щоб у них накопичувалися чіткі, яскраві, емоційно забарвлені уявлення, які могли б відбиватися в іграх. Потрібно навчити дітей за допомогою ролей висловлювати ті враження, що вони почерпнули у житті.

Завдяки грі вдається подолати боязкість, невпевненість, пасивність, властиві дітям із дитячим церебральним паралічем. Гра, якщо вона організована правильно, позитивно на весь організм дитини. Діти стають радісними, бадьорими, рухи їх - спритнішими. Гра розвиває дитину фізично, коригує роботу аналізаторів, розвиває ініціативу, уяву, створює сприятливі умови для збагачення мовлення.

Під час занять в початковій школі необхідно використовувати наочність, роздатковий матеріал, у тому числі ігрові моменти на уроці. Використання ігор та ігрових моментів створює у дітей веселий робочий настрій, допомагає подолати труднощі, що виникають у них протягом дня. Велике значення з пізнавальної точки зору мають дидактичні ігри.

У процесі розв'язування різноманітних завдань в учнів розвиваються такі процеси мислення, як порівняння, аналіз, синтез. Під час дидактичних ігор діти систематизують і закріплюють знання про різноманітні ознаки предметів,

Науково-педагогічне стажування

встановлюють між ними зв'язки, просторові, часові та інші зв'язки. Учні вивчають загальні поняття, збагачують свій словниковий запас. Дидактичні ігри сприяють розвитку уваги, зосередженості, волі дітей, чесності, правдивості. На відтворення уроку потрібно трохи часу, не більше 4-5 хвилин, щоб воно не втомило дитину. Ігри використовуються і як засіб психологічної підготовки учнів до уроку, і як засіб відпочинку після напруженої роботи. Тобто гра сприяє доцільності організації навчальної діяльності учнів.

Для проведення ігор з дітьми із порушенням функцій опорно-рухового апарату вчитель повинен підготувати необхідну кількість малюнків, таблиць, карток, різноманітних іграшок, предметів тощо. Ці матеріали мають бути привабливими, красивими, чистими та ретельно виготовленими. Малюнки повинні бути естетичними, літери та цифри чіткими, геометричні фігури точними.

Діти із порушенням функцій опорно-рухового апарату часто, особливо на початку навчання грамоти, відчують труднощі з написанням листів. Найхарактернішою рисою їх письма може бути його дзеркальне відображення. Під час навчання грамоти вчитель повинен систематично включати вправи на подолання цього недоліку.

Також, на наш погляд, це дуже важливий фактор, змінюється ставлення дитини до себе, по-новому оцінюються власні можливості, дитина починає експериментувати і рухатися не так, як раніше. У процесі роботи з тілом вирішуються й інші проблеми: покращується поведінка, з'являється мотивація до діяльності, співпраці, істотно покращується емоційний стан. Ситуація успішності та набуття нового тілесного досвіду допомагає відкривати ресурси, що раніше не використовуються самою дитиною.

Таким чином, тілесно-орієнтована психокорекція з дітьми із порушенням функцій опорно-рухового апарату, на наш погляд, є тією важливою ланкою в корекційно-розвивальній роботі, яка дозволяє оптимізувати весь процес корекції та розвитку таких дітей та зробити його успішнішим та продуктивнішим.

Дуже важливою, на наш погляд, обов'язкова присутність батьків на наших заняттях. Адже треба не лише дитину навчити рухатися і ставитися до себе по-новому, а й батькам показати, що вміє робити дитина, навчити сприймати її по-новому. Батьки вчаться правильно взаємодіяти з дитиною, навчаються працювати з тілом та продовжують цю роботу вдома. Завжди приємно спостерігати, як сором'язливість мам і тат проходить, вони радіють здобуткам своєї дитини, починають пишатися ним.

Складний взаємозв'язок між готовністю до виконання умов гри, що пов'язано з відчуттям успіху, самоствердженням у колективі та активізацією позитивних емоційних реакцій, означає, що під час індивідуальних вправ та інших форм корекції, дитина з дитячим церебральним паралічем з більшою активністю працює над створенням рухів.

Часто під впливом емоційних факторів - бажання успішно брати участь у грі - дитина набагато правильніше виконує рух, що робить або коригує невірною або не повністю виконаний рух, невдач на індивідуальних заняттях чи інших видах діяльності. Систематичне використання ігрових методів у ЛФК та інших видах діяльності дозволяє досягти хороших результатів у вдосконаленні рухових навичок.

Ознайомившись з літературою з цього питання, приходимо до висновку, що підбір розвиваючих ігор і занять для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату має ґрунтуватися на знаннях специфічних структурно-когнітивних порушень та бути спрямований на їх корекцію. Велике значення має включення до комплексу корекційних заходів таких видів діяльності, які за своїм походженням пов'язані з грою: малювання, ліплення, аплікація, конструювання, робота тощо.

Ці види діяльності спрямовані насамперед на розвиток уміння розрізняти колір, форму, розміри, а також розвиток опорно-рухового апарату і дрібної моторики. Водночас ці види діяльності значно збагачують усі психічні функції та особистість загалом.

Таким чином, вивчення стану гри та її динаміки на різних вікових етапах показує, що у розвитку ігрової діяльності у дітей з порушеннями опорно-рухового апарату спостерігаються ті ж тенденції, що й у нормальному розвитку. Але в той же час неможливо відрізнити веселощі дитини з порушеннями опорно-рухового апарату і дитини без рухової патології.

У дітей з порушеннями опорно-рухового апарату дисперсія рівнів гри в одній віковій групі більша, ніж у нормальному розвитку, і нерівномірність розвитку окремих структурних елементів гри в межах одного рівня гри. Діти з порушеннями опорно-рухового апарату виявляють велику потребу в допомозі дорослих, відсутність мотивації до гри, зниження активності та самостійності в грі.

Список використаних джерел:

1. Гаяш О.В. Поради вчителям щодо навчання дітей з особливими освітніми потребами у класі з інклюзивним навчанням: Методичні рекомендації. Ужгород: Інформаційновидавничий центр ЗІППО, 2014. 108 с.
2. Колупаєва А.А. Діти з особливими потребами та організація їх навчання: Наук.-метод. посіб.– видання доповнене та перероблене, К.: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. 273 с.
3. Корж Ю.М. Експериментальна авторська методика оздоровчо-корекційної гімнастики «Богатир» для дітей старшого дошкільного віку з порушеннями функцій опорно-рухового апарату : навч. посіб. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. 76 с.
4. Миронова С.П. Основи корекційної педагогіки. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. 64 с.
5. Чеботарьова О.В. Корекційно-розвивальна спрямованість навчання дітей з порушеннями опорно-рухового апарату в умовах сім'ї. Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі. № 6. К.: Наук. світ, 2005. С.219-222.